

Tisková zpráva

Česká veřejnost o americké zahraniční politice – listopad/prosinec 2021

- ☉ Tři čtvrtiny českých občanů (75 %) si myslí, že Spojené státy americké ve své zahraniční politice upřednostňují své vlastní mocenské a ekonomické zájmy.
- ☉ Téměř dvě třetiny (64 %) naopak nesouhlasí s tím, že Spojené státy americké mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.
- ☉ V porovnání s rokem 2018 poklesl (o 6 procentních bodů) souhlas s tvrzením, že současná americká zahraniční politika představuje hrozbu pro dnešní svět.

Zpracoval:

Jan Červenka

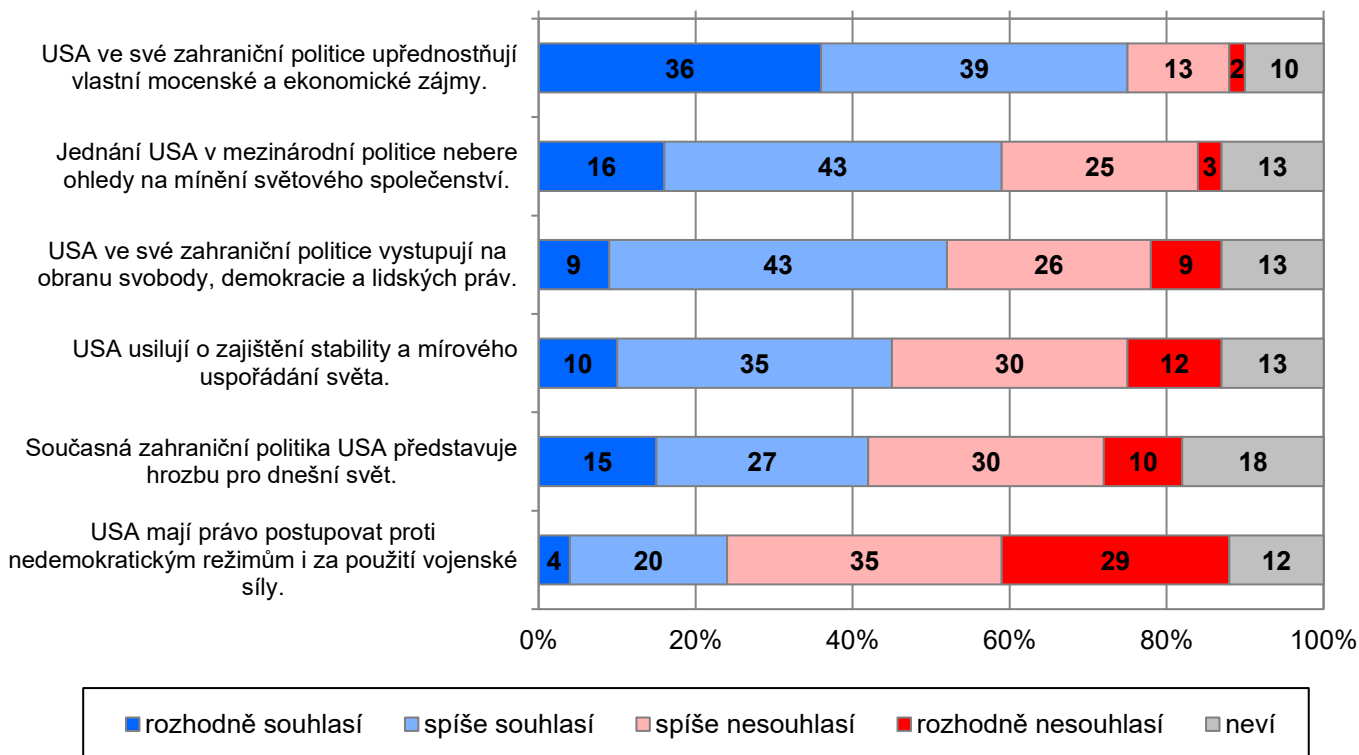
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Ve svém pravidelném šetření realizovaném v listopadu a prosinci 2021 se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR podrobněji zajímalo o názory české veřejnosti na americkou zahraniční politiku. Všem respondentům jsme předložili 6 výroků, s nimiž vyjadřovali míru svého souhlasu či nesouhlasu (viz graf 1).

Graf 1: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě (%)¹

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 13. 11. – 27. 12. 2021, 874 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tři čtvrtiny (75 %) českých občanů souhlasí s tím, že Spojené státy americké ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, opaku věří pouze 15 % obyvatel ČR. Podle téměř tří pětín (59 %) respondentů

¹ Znění otázky: „Přečtu Vám několik výroků o zahraniční politice USA a Vy mi prosím ke každému z nich řekněte, zda s ním souhlasíte, nebo nesouhlasíte.“ Znění výroků uvedeno v grafu 1.

jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství, nesouhlas s tímto výrokem uvedla více než čtvrtina (28 %) dotázaných. Mírně nadpoloviční většina (52 %) vyjádřila souhlas s výrokem, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv, 35 % zaujalo opačný názor. Prakticky vyrovnané podíly souhlasu a nesouhlasu na úrovni dvou pětín či o málo vyšší se objevily u dvou dosti protikladných výroků, že Spojené státy usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa (45 % souhlasících, 42 % nesouhlasících) a že současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět (42 % souhlasících, 40 % nesouhlasících). Výrazná převaha nesouhlasných vyjádření se pak objevila v případě tvrzení, že USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly, se kterým souhlasila necelá čtvrtina dotázaných (24 %) a nesouhlasily téměř dvě třetiny (64 %).

Z podrobnější analýzy výsledků vyplynulo, že hlediska věku mladí lidé do 29 let o něco častěji souhlasí či méně nesouhlasí s výroky, že Spojené státy americké usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa a že ve své zahraniční politice vystupují na obranu demokracie, svobody a lidských práv. Respondenti s vysokoškolským vzděláním častěji souhlasili s tím, že Spojené státy ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv a že usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa. Naopak nesouhlas častěji vyjádřili v případě výroků, že USA neberou ohledy na mínění světového společenství a že ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy. Obecně méně kritičtí pak k americké zahraniční politice byli respondenti, kteří důvěřují Joe Bidenu nebo kteří se ke Spojeným státům jako k zemi staví se sympatiemi.² Důvěra k Donaldu Trumpovi, která obdobným způsobem diferencovala odpovědi respondentů v posledním obdobném šetření v prosinci 2018, kdy byl on americkým prezidentem, se do rozdílů v hodnocení americké zahraniční politiky tentokrát nijak významně nepromítla.

Otázka na postoje veřejnosti k americké zahraniční politice bývá do výzkumů CVVM řazena opakovaně, časové srovnání nabízí tabulka 1.

Tabulka 1: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě – časové srovnání

	III/03	V/04	II/05	IX/06	X/09	XI/12	IX/16	XII/18	XI-XII/21
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	82/13	76/15	76/14	78/14	72/20	71/17	78/11	76/15	75/15
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	73/21	64/26	64/24	64/24	51/38	44/40	56/26	59/29	59/28
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	48/42	51/38	48/40	51/38	57/34	66/22	51/35	48/38	52/35
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	44/49	47/44	47/44	47/43	56/35	69/21	44/41	42/46	45/42
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	57/31	42/41	43/40	44/39	30/55	22/61	42/36	48/35	42/40
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	20/71	22/64	18/70	22/66	22/66	25/59	24/58	24/62	24/64

Pozn.: Údaje v tabulce reprezentují součty podílů příslušných variant odpovědí „spíše“ a „rozhodně“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Poslední výzkum, kde byly otázky zařazeny, se uskutečnil v prosinci 2018, tedy v době kdy v úřadu amerického prezidenta působil Donald Trump. V porovnání se situací v prosinci 2018 se přitom hodnocení americké zahraniční politiky českou veřejností změnilo jen nevýrazně, pouze statisticky významně ubylo (o 6 procentních bodů) těch, kteří

² Tj. lidé, kteří na pětibodové škále s krajními kategoriemi „velmi sympatická“ v bodě 1 a „velmi nesympatická“ v bodě 5 volili varianty 1 nebo 2.

souhlasí s tvrzením, že současná americká zahraniční politika představuje hrozbu pro dnešní svět, což se promítlo do zvýšení podílu nesouhlasu (o 5 procentních bodů) a dále mírně vzrostl podíl souhlasu s výrokem, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv (o 4 procentní body), a mírně poklesl podíl nesouhlasu s tím, že usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa (rovněž o 4 procentní body). Ostatní změny se pohybovaly v rámci možné výběrové chyby.

Uvedené výsledky, které se týkají jednotlivých zkoumaných výroků, lze shrnout do jediného indikátoru, který ukazuje postoj české veřejnosti k americké zahraniční politice prostřednictvím vzájemné relace mezi počty pozitivních a negativních vyjádření na její adresu u každého jednotlivého respondenta. Tyto relace byly následně uspořádány do pěti kategorií (viz tabulku 2).

Tabulka 2: Postoj k zahraniční politice USA (v %)³

	III/03	V/04	II/05	IX/06	X/09	XI/12	IX/16	XII/18	XI-XII/2021
jednoznačně pozitivní	5	5	4	7	7	6	4	4	4
převážně pozitivní	16	21	19	18	27	35	21	19	22
neutrální nebo smíšený	17	24	25	22	26	34	27	27	26
převážně negativní	32	28	26	28	25	17	28	30	28
jednoznačně negativní	30	22	26	25	15	8	20	20	20

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Ze souhrnných výsledků vyplývá to, co naznačily už výsledky v jednotlivých položkách baterie, a sice že celkově se hodnocení americké zahraniční politiky v porovnání s rokem 2018 výrazně nezměnilo a že je dosti podobné, jako bylo i v září 2016, kdy byl americkým prezidentem Barack Obama a Joe Biden zastával post viceprezidenta, je ovšem podstatně více kritické, než bylo v roce 2012 nebo i v roce 2009, kdy již vládla demokratická administrativa ve stejném složení. Podobně kriticky jako v současnosti byla americká zahraniční politika vnímána také v období let 2004 až 2006 (byť s trochu vyšším podílem jednoznačně negativních postojů zejména v letech 2005 a 2006) a výrazně kritičtější bylo její hodnocení při vůbec prvním srovnatelném měření z března 2003, kdy eskalovala situace vedoucí k angloamerické invazi do Iráku.

Z hlediska sebezařazení na pravolevé politické škále je hodnocení zahraniční politiky USA výrazně příznivější v její pravé části a zejména na jejím pravém okraji, jak ukazuje tabulka 3.

Tabulka 3: Postoj k zahraniční politice USA podle sebezařazení na pravolevé škále (%)

	levice	levý střed	střed	pravý střed	pravice
jednoznačně pozitivní	2	0	7	5	5
převážně pozitivní	18	17	14	27	37
neutrální nebo smíšený	23	21	35	23	18
převážně negativní	12	39	28	28	23
jednoznačně negativní	45	23	16	17	17

Pozn.: „Levice“ – respondenti, kteří se zařadili do bodů 1, 2 nebo 3 na jedenáctibodové pravolevé škále; „levý střed“ – body 4 a 5; „střed“ – bod 6; „pravý střed“ – body 7 a 8; „pravice“ – body 9, 10 nebo 11.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 13. 11. – 27. 12. 2021, 874 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

³ Do kategorie „jednoznačně pozitivní“ jsou zařazeni respondenti s převahou pěti či šesti výroků podporujících nebo kladně hodnotících americkou zahraniční politiku či roli ve světě, v kategorii „převážně pozitivní“ jsou ti s převahou dvou až čtyř takových vyjádření a v kategorii „neutrální nebo smíšený“ figurují lidé, u nichž byl rozdíl mezi příznivými a nepříznivými stanovisky buď nulový, nebo charakterizovaný převahou pouze jediného výroku na jednu či druhou stranu. Kategorie „převážně negativní“ a „jednoznačně negativní“ byly stanoveny analogicky kategoriím „převážně pozitivní“ a „jednoznačně pozitivní“.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v21-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>13. 11. - 27. 12. 2021</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>874</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>105</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PM.57</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pm220218</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>18. února 2022</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |